

Handläggare: Tuula Kipinoine Ericsson
Telefon: 08-508 22 023

Till
Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd 2012-04-19

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015 Hägersten- Liljeholmens stadsdelsnämnd

Förvaltningens förslag till beslut

1. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag till budget för 2013 och inriktning för 2014 och 2015.
2. Nämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.

Maria Mannerholm
stadsdelsdirektör

Lars Wennberg
avdelningschef

Sammanfattning

Förvaltningens förslag utgår från stadens övergripande inriktningsmål och Vision 2030. Utvecklingen av ekonomin, tillgången på arbetskraft samt medborgarnas efterfrågan på de tjänster som stadsdelsnämnden tillhandahåller är de viktigaste faktorerna för utvecklingen av verksamheterna.

Kostnadsökningarna för planperioden 2013-2015 beräknas överstiga kommunfullmäktiges plan med ca 40 mnkr per år för bl.a. lönekostnadsökningar och övriga kostnadsökningar. Den ekonomiska situationen bedöms bekymmersam för planperioden. Kostnaderna för de nya förskolelokalerna i samband med den stora utbyggnaden blir betydligt högre än befintliga lokaler. Även kapitalkostnaderna beräknas öka genom ökade investeringsutgifter för inventarier m.m. Inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning och inom individ- och familjeomsorgen har ingen pris- och lönekomensation medgivits. Möjligheterna att täcka kostnadsökningarna genom överskott inom främst förskoleverksamheten bedöms inte längre kunna ske bl.a. på grund av kostnadsökningar med anledning av den omfattande utbyggnaden. Det finns också en osäkerhet om konjunkturläget och utvecklingen av kostnaderna för ekonomiskt bistånd. Kostnadsökningarna medför krav på effektiviseringar inom samtliga verksamheter. Arbetet inriktas på fortsatt minskning av sjukfrånvaron,

effektivisering av administration och lokalutnyttjande samt att strikt följa lagar och stadens riktlinjer för olika biståndsbeslut.

Tendensen är att behovet av äldreomsorg minskar. Behovet av servicehusboende bedöms fortsätta att minska under planperioden till följd av demografiska förändringar med ett minskat antal äldre över 80 år. En mindre ökning av antalet äldre finns dock i gruppen över 95 år. Totalt sett ökar antalet äldre över 65 år. Tendensen är att behovet av äldreomsorg minskar. Behovet av servicehusboende minskar till förmån för trygghetsboende och seniorboende. I början av 2012 fanns 55 tomma servicehuslägenheter i Hägersten-Liljeholmen av totalt ca 240 tomma i staden. Förebyggande insatser, samverkan med landstinget och en alltmer utvecklad hemtjänst, som kan tillgodose varje brukares individuella och specifika minskar också behovet av servicehusboende. Genom den stora nyproduktionen av bostäder med hög tillgänglighet ur handikappsynpunkt beräknas antalet personer med insatser enligt både LSS och LASS öka under perioden. Detta är en erfarenhet som har gjorts under 2011. En inflyttning av personer med framför allt fysisk funktionsnedsättning beräknas ske. Förvaltningen planerar även för nya gruppboendestäder i nybyggnationen.

Satsningen på egenregistöd till utsatta barn och ungdomar samt egen öppenvård och egna stödboenden fortsätter liksom samarbetet med andra myndigheter, bl.a. avseende brukare som har insatser genom socialpsykiatri.

Tvärt emot tidigare prognoser om minskat behov av ekonomiskt bistånd har antalet bidragshushåll i stadsdelområdet varit tämligen konstant med ca 500 per månad under de senaste fem åren. Inflyttningen till området har varit hög. Samtidigt har andelen bidragstagare av befolkningen minskat och är nu bland de lägsta i staden. Denna utveckling förväntas fortsätta eftersom det som byggs i området huvudsakligen är bostadsrätter och hyresrätter med boendekostnader som personer med svag ekonomi inte klarar.

För att kunna uppfylla målen för verksamheterna inom av kommunfullmäktige beslutad ekonomisk plan krävs besparings- och effektiviseringsåtgärder om ca 40 mnkr per år under planperioden.

Bakgrund

Enligt kommunallagen ska kommunens budget innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år. Budgetåret ska alltid utgöra periodens första år.

Långsiktigheten i stadens planering ska förstärkas genom att nämndernas analys av utvecklingen även för år två och tre ska ha större tyngd. Planeringen ska baseras på stadens Vision 2030. Av nämndens underlag ska framgå vilka frågor som påverkar verksamhetens utveckling och ekonomi under perioden.

Utgångspunkt ska vara analyser av förändringar i omvärlden samt analyser av den egna verksamheten med utgångspunkt från bland annat årsredovisningen. Större avvikelser eller förändringar jämfört med gällande plan för åren 2013 och 2014 ska analyseras och kommenteras. En av flera viktiga frågor med bäring på många verksamheter i staden är utvecklingen av barnafödande och inflyttning.

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

Nämndernas underlag ska under respektive relevant inriktningsmål redovisa en övergripande och sammanfattande analys av verksamheten de kommande åren. Underlaget ska beskriva trender, utvecklingstendenser, strukturella frågor och demografiska förändringar, effekterna av dessa samt eventuella åtgärder. Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015 upprättas i ILS-webb.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom samtliga avdelningar och sammanställts inom administrativa avdelningen. Ärendet behandlas i förvaltningsgruppen den 10 april.

Bilagor

1. Stadsledningskontorets blanketter
2. Protokollsutdrag nämnd 2012-04-19
3. Protokollsutdrag förvaltningsgrupp 2012-04-10

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

Box 490, 129 04 Hägersten. Besöksadress Telefonvägen 30, plan 9
Telefon 08-508 22 000. Fax 08-508 22 099
hagersten-liljeholmen@stockholm.se

www.stockholm.se

1. Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Här redovisas nämndens strategiska satsningar under respektive inriktningsmål.

1.1 Stockholm ska vara attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök

- Stadsdelsnämnden fortsätter att delta i det lokala utvecklingsarbetet genom Vision Söderort.
- Stadsdelsnämnden fortsätter att bidra till en effektiv planprocess.
- Det ökade behovet av verksamhetslokaler på grund av den stora befolkningsökningen behöver tillgodoses.
- Fortsatt utveckling av partnerskapet mellan privata och offentliga aktörer i näringslivet med särskild tonvikt på de kreativa näringarna och utvecklingen av Telefonplansområdet.
- Utvecklingen av e-baserade informationstjänster fortsätter.
- Fortsatt utveckling av arbetet för en ökad trygghet och tillgänglighet stadsdelen.
- Fortsatt fokus på städning av parker för att skapa attraktivare och tryggare parkmiljöer i stadsdelsområdet.
- Fortsatt utveckling av miljöarbetet med fokus på elbilar och matavfall.
- Tillgänglighetsarbetet anpassas utifrån stadens nya program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning.
- Fortsatt utveckling och upprustning av parker för att möta kommande behov i ett snabbt växande stadsdelsområde. Under planperioden kommer investeringar att göras i bl.a. Aspudsparken.

1.2 Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

Förskolan

- Förskoleverksamheten ska fortsätta byggas ut för att klara efterfrågan på förskoleplatser.
- Likvärdig kvalitet och likabehandling ska prägla förskolans arbete.
- Digital teknik ska utvecklas och ge stöd för förbättrad kommunikation, dokumentation och grund för modernt lärande.
- Informationen och kommunikation ska utvecklas med brukarna för att möta behov och efterfrågan.
- Utveckla medarbetares och chefers kompetens för att möta morgondagens förskola.
- Kvalitetsarbete ska vara en grund för verksamhetsutveckling.

Individ- och familjeomsorg, inklusive, socialpsykiatri

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

- Personer som ansöker om ekonomiskt bistånd ska stöttas i att hitta annan försörjning.
- Tidiga insatser på hemmaplan till barn och ungdomar ska prioriteras.
- Öppenvårdsinsatser och stödboende i egen regi ska prioriteras för vuxna med missbruksproblem.
- Samarbetet med landstinget ska utvecklas i syfte att förbättra insatserna för personer med samsjuklighet och/eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.
- Barnperspektivet ska stärkas i arbetet mot våld i nära relation.
- Anhöriga och närstående ska erbjudas ett individuellt anpassat och flexibelt stöd.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

- Antalet bostäder för personer med funktionsnedsättning ska öka.
- Samarbetet med landstinget ska utvecklas i syfte att förbättra insatserna för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.
- Anhöriga och närstående ska erbjudas ett individuellt anpassat och flexibelt stöd.

Äldreomsorg

- Fokus ska vara på en rättssäker biståndshandläggning med hög kvalitet.
- Tillgänglig och tydlig information om verksamhetens utförare ska finnas, så att de äldre kan göra egna aktiva val.
- Uppföljning ska genomföras av att den enskilde får sina insatser utförda enligt beslut och genomförandeplanen.
- Utveckling av demensteam ska ske i hemtjänsten.
- Tekniska lösningar ska prövas och användas, t.ex. Nyckelfri hemtjänst.
- Nya rapporteringssystem och dokumentationssystem ska införas.
- Förebyggande insatser ska erbjudas såsom Seniorhälsan, fixartjänster och dagsutflykter.
- Anhöriga och närstående ska erbjudas ett individuellt anpassat och flexibelt stöd.
- Samverkan ska ske genom försöksverksamheten Bättre Samverkan Bättre Liv.
- Utveckling ska ske av verksamhetsuppföljning av verksamhet som drivs i egen regi, på entreprenad och inom kundvalet.
- Planering och anpassning av boendeformer för äldre ska genomföras.

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

1.3 Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

- Administration och lokalutnyttjande ska fortsätta effektiviseras.
- Upphandlingar enligt aktivitetsplanen ska genomföras.
- Stimulera personalövertagande på marknadsmässiga villkor och skapa en kontinuerlig effektivisering av verksamheterna.
- Öka avtalstroheten i nämndens verksamheter genom översyn av inköpsprocessen och informationsinsatser.
- E-tjänster och projekt ska fortsätta att utvecklas för en effektivare service.
- Säkerhetsarbetet och den interna kontrollen ska fortsätta att utvecklas med utgångspunkt från risk- och väsentlighetsanalysen.
- Bidra till kunskap, engagemang och samsyn om Vision 2030 och Vision Söderort.
- Sjukfrånvaron ska sänkas genom aktiv rehabilitering och andra insatser som det förebyggande arbetsmiljöarbetet.

2. Nämndens verksamhetsområde

Vision 2030

Visionen beskriver hur Stockholm ska utvecklas till 2030 och bli än mer attraktiv för såväl den enskilda människan som för företag och organisationer. År 2030 beräknas Stockholms stad ha över en miljon invånare och Stockholm–Mälardalenregionen ca 3,5 miljoner invånare. En stor del av befolkningsökningen sker i Hägersten-Liljeholmen. Det ställer krav på att utveckla bostäder, infrastruktur, företagsklimat, skola, och omsorg i en långsiktigt hållbar miljö. Det är viktigt att arbetet fortsätter med att göra Vision 2030 känd hos alla medarbetare och vad visionen innebär för verksamheten och det egna arbetet.

Områden som kan överföras till Kontaktcenter

Hanteringen av den förenklade biståndsbedömningen avseende lägre nivåer inom hemtjänsten skulle kunna föras över till Kontaktcenter. Volymen bedöms inte vara särskilt omfattande, några få heltidstjänster borde klara stadens samlade behov. Även hanteringen av ansökningar till kolloverksamhet kan föras över. Den del av Kontaktcenter som hanterar tekniska frågor bör utvecklas så att även Driftcentralen ingår och görs mer känd för medborgarna. Det är också viktigt att incitament för verksamhetsförbättringar skapas genom att kostnaderna för Kontaktcenter kan påverkas av de nämnder som är med och betalar för verksamheten.

Utvecklingsbehov inom införda valfrihetssystem

Inom äldreomsorgen skulle en längre betänketid underlätta för de äldre att välja då lediga platser uppstår. I annat fall krävs en överkapacitet för att möjliggöra för de äldre att kunna välja. Inom stöd och service för personer med funktionsnedsättning är omsättningen av platser på gruppboenden låg vilket medför att det inte så ofta uppstår reella valtillfällen.

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

För att förbättra uppföljningen av utförd tid hos brukarna krävs ett nytt ersättningssystem för hemtjänsten som bättre är anpassat till antalet utförare.

Befolkningsprognos Hägersten- Liljeholmen 2012 - 1015

	2012	2013	2014	2015
0 år	1517	1520	1499	1476
1-5 år	6019	6270	6419	6480
6-15 år	6664	7099	7586	8100
16-64 år	55565	56573	57585	58540
65-79 år	6704	7106	7505	7930
80 –	3155	3060	2998	2958
Summa	79624	81628	83593	85486

Källa: Sweco (USK AB) Befolkningsprognos 2011 S 2011:09 | 2011-06-28

2.1 Förskoleverksamhet

Nettokostnaderna för förskola har ökat med 1,9 mnkr från bokslut 2011 till verksamhetsplan 2012. Ökningen beror på att prestationerna i verksamhetsplan 2012 baseras på avläsning av inskrivningen per den 31 mars 2011. I bokslutet för 2011 har prestationerna justerats för inskrivningen i september 2011. Även 2012 kommer budgeten att justeras för faktisk inskrivning i samband tertialrapport 2. Barnantalet i förskoleverksamheten beräknas öka 2012 med ca 300 barn jämfört med 2011. Beräknade prestationsökningar ingår inte i förändringen.

Kvalitet

Att utveckla kvalitetsmått och metoder för utvärdering som relaterar till förskolans mål och uppdrag fortgår. Arbetet för att ytterligare höja kvaliteten i förskoleverksamheten fortsätter utifrån de utvecklingsområden som har identifierats i t.ex. inspektionsrapporter och kvalitetsredovisningar. Nämnden fortsätter arbetet med att utveckla kvalitet med hjälp av tydliga mål och kompetensutveckling. Målen har fokus på vad brukarna ska erbjudas, vad barn får lära sig, får erfarenhet av och utvecklar ett kunnande om.

Likvärdighet och likabehandling

Stadsdelen har noterat ett ökat antal barn med funktionsnedsättning, troligen en följd av att många av stadsdelens bostäder är nyproducerade och därmed har god tillgänglighet. Det ökade antalet barn med funktionsnedsättning avspeglas inte i den socioekonomiska fördelningsnyckeln. Det finns signaler om att antalet barn med funktionsnedsättning kommer att öka ytterligare inom förskolorna. Nämnden har en viktig uppgift att erbjuda verksamhet som motsvarar barnens behov och som främjar integration och likabehandling.

Likvärdighet och likabehandling är mål som avspeglas i verksamheten och som utmanar. Förskoleenheterna är stora resultatenheter och det finns variationer

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

mellan förskolornas förutsättningar och resultat. Insatser behövs för att öka likvärdigheten mellan förskolorna.

Digital teknik utvecklas som stöd i kommunikation och verksamhetsutveckling

PIM – praktisk IT- och mediekompetens är en satsning under en treårsperiod för att utbilda förskolornas pedagogiska personal. Syftet är att höja personalens kompetens och därmed stödja och utveckla det pedagogiska arbetet och kommunikationen kring det pedagogiska arbetet. Arbetet har påbörjats inom åtta förskoleenheter under 2011 och övriga deltar 2012. Utbildningssatsningen har medfört att nya kompetenser och möjligheter, men visar också att förskolornas nuvarande IT utrustning inte är tillräcklig. Ett annat utvecklingsprojekt är Förskoleportalen en e-tjänst som ger nya möjligheter till kommunikation mellan föräldrar, förskola och förvaltning. Utvecklingen av tekniska hjälpmedel och pedagogiska redskap har gått snabbare än det varit möjligt att förutse. Kostnader för IT tar en allt större andel av förskoleverksamhetens budget vilket inte alltid kan kompenseras med rationaliseringar. Ett utökat användande av IT höjer kvaliteten i verksamheten.

2.2 Verksamhet för barn och unga

Budgeten är fördelad mellan individ- och familjeomsorg, förskoleverksamhet samt kultur- och föreningsverksamhet.

2.3 Kultur och föreningsverksamhet

Nettokostnaderna för kultur- och föreningsverksamhet har ökat med 2,5 mnkr från bokslut 2011 till verksamhetsplan 2012. Ökningen avser huvudsakligen att verksamheten visade ett överskott 2011 samt ett ökat barnantal.

Antalet kolloplatser planeras i samma omfattning som tidigare. Detta gäller också de fyra ungdomsgårdarna och de tre parklekarna, som samtliga drivs på entreprenad. Upprustningen av Sannadalsparken är klar hösten 2012 och Gröndals ungdomscafé får nya permanenta lokaler där 2013. Ungdomscaféet drivs i kommunal regi.

2.4 Äldreomsorg

Nettokostnaderna för äldreomsorg har minskat med 2,6 mnkr från bokslut 2011 till verksamhetsplan 2012. Tilldelningen i budget för 2012 minskar med 1,8 mnkr jämfört med 2011. Förändringen beror på att antalet äldre över 80 år förväntas fortsätta att minska under planperioden.

	65-69 år	70-74 år	75-79 år	80-84 år	85-89 år	90-94 år	95- år	summa 65 -
2011	3069	1804	1390	1319	1145	605	154	9486
2012	3302	1989	1413	1286	1108	606	155	9859
2013	3416	2206	1485	1241	1064	596	160	10168
2014	3519	2412	1575	1226	1003	614	156	10505

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

2015	3591	2693	1647	1241	964	580	173	10889
------	------	------	------	------	-----	-----	-----	-------

Befolkningsprognos, SWECO (tidigare USK)

I Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde, liksom i staden, minskar antalet äldre över 80 år under planperioden. En mindre ökning av antalet äldre finns i gruppen över 95 år. Totalt sett ökar antalet äldre över 65 år. På sikt ökar också antalet äldre över 80 år.

Äldreomsorgen är inriktad på att ge äldre stöd och insatser av god kvalitet, så att de kan leva och bo självständigt så länge som möjligt i sin hemmiljö.

Äldreomsorgen ska vara modern, flexibel och inriktad på att finna lösningar som passar de äldres behov och önskemål. Behovet av hemtjänst ökar i de yngre åldersgrupperna.

Planering av boende för äldre är en angelägen fråga bl.a. för servicehusens framtid och utvecklingen av trygghetsboende och seniorboende. Planering för Axelsbergs och Trekantens servicehus pågår. Arbetsmiljöverket godkänner inte att lägenheterna på Axelsbergs och Trekantens servicehus används som servicehuslägenheter med nuvarande utformning av hygienutrymmena. Stadsdelen har också en överkapacitet av servicehuslägenheter. Det finns för närvarande 55 tomma servicehuslägenheter i stadsdelsområdet och behovet av servicehusboende bedöms fortsätta att minska till förmån för trygghetsboende och seniorboende.

Förvaltningen kan under planperioden se ett ökat behov av vård- och omsorgsboende för personer med demenssjukdom, det finns dock totalt inget behov av utbyggnad i regionen. Under planperioden finns istället risk för viss överkapacitet av vård- och omsorgsboende totalt sett.

Inom korttidsvården fanns under 2011 i genomsnitt fyra tomma platser. Antalet platser för korttidsvård behöver därför ses över och anpassas utifrån behovet. En samarbete pågår med Skärholmens stadsdelsförvaltning för att utveckla former för korttidsvård/avlastning och växelvård utifrån anhörigas behov och önskemål.

Tillgänglighet och information

Det ska vara lätt för brukarna och deras anhöriga att nå verksamheterna och få information. Valfrihetsmodellerna fungerar bra och kan utvecklas så att de äldre ges ökade möjligheter att välja utförare som motsvarar deras önskemål och krav på kvalitet. Tydlig information om olika utförare och längre tid behövs för att de äldre och deras anhöriga ska kunna jämföra och välja utförare.

Utvecklingsbehov

Hemtjänsten ska fortsätta att utvecklas för att möta äldre med särskilda behov. Demensteam ska utvecklas i den kommunala hemtjänsten och en arbetsgrupp tillsätts för att driva utvecklingsarbetet. Syftet är att genom en trygg och säker omvårdnad öka den äldres möjligheter att bo kvar hemma. Demensteamets personal ska ha särskild kompetens inom demensområdet och arbeta utifrån en helhetsyn där insatserna samordnas utifrån den äldres behov och önskemål och där samarbete med och stöd till närstående ingår.

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

Samverkan mellan olika professioner behöver utvecklas för att få en bättre helhetssyn i omvårdnaden och omsorgen om den enskilde brukaren. Ett prioriterat utvecklingsområde är en trygg vård och omsorg till de mest sjuka äldre som bor hemma. Stadsdelsförvaltningen har tillsammans med landstinget och andra vårdgivare beviljats stimulansbidrag under tre år till försöksverksamheten Bättre Samverkan Bättre Liv, som fortsätter t.o.m. 2013. De gemensamma rutinerna som tagits fram ska implementeras i vården och omsorgen om de mest sjuka äldre.

Inom hemtjänsten ska också nya tekniska lösningar prövas, t.ex. Nyckelfri hemtjänst.

Dagverksamhet är en insats som kan bidra till att öka den äldres möjligheter att bo kvar hemma samt ge stöd och avlastning till anhöriga. Det är viktigt att verksamheten utvecklas och anpassas utifrån de äldres och de anhörigas behov och önskemål. Ett exempel på detta är dagverksamheten Solkatten på Fruängsgårdens servicehus som utökat sina öppettider med att ha öppet två dagar i veckan mellan kl. 14:30-18:30. En modell som också kommer att införas vid dagverksamheten Eternellen på Axelsbergs vård- och omsorgsboende, om behov och önskemål finns.

Kvalitetsarbetet

Enheternas kvalitetsarbete ska fortgå, där brukarundersökningar, synpunkter och uppföljningar ska tas tillvara för att utveckla och förbättra verksamheten. Ett prioriterat område är social stimulans, att ge brukarna/boende en meningsfull vardag genom ökade möjligheter till utevistelser, trevliga måltider, gemenskap och aktiviteter.

En värdig vård i livets slut med hög kvalitet är ett annat prioriterat område.

Dokumentationen och att brukaren får sina beviljade insatser utförda enligt beslut och genomförandeplanen måste säkerställas.

Kvalitetsuppföljning

Staden och stadsdelarna har både kommunala och privata utförare. Likställiga och gemensamma modeller för kontroll, verksamhets- och avtalsuppföljning behöver därför utvecklas och förbättras. Ansvarsfördelningen mellan central och lokal nivå i staden behöver förtydligas.

Övertagande av hemsjukvården

Stadens övertagande av hemsjukvården från landstinget som beräknas ske 2015 kommer att innebära stora förändringar och kan innebära ett ökat kvarboende.

Förändringen kan komma att ställa nya och större krav på hemtjänstutförarna att erbjuda hemtjänst och hemsjukvård. Verksamheten behöver utvecklas och det är viktigt att planera inför övertagandet. Staden har också tillsatt arbetsgrupper som arbetar med denna fråga.

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

2.5 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Nettokostnaderna för stöd och service till personer med funktionsnedsättningar har ökat med 0,1 mnkr från bokslut 2011 till verksamhetsplan 2012. Ökningen beror främst på prestationsförändringar. Utvecklingen av resurstilldelningen har inte motsvarat den ökning av antal ärenden som har skett, utan verksamheten har redovisat underskott.

De senaste åren har antalet ärenden ökat markant inom området stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Av tabellen nedan framgår att ökningen procentuellt varit störst vad gäller barn och ungdomar med funktionsnedsättning, men även antalet vuxna med behov av insatser enligt LSS har ökat.

	Dec 2008	Dec 2009	Dec 2010	Dec 2011	Ökning antal 2008-2011	Ökning procent 2008-2011
Antal ärenden	495	513	530	570	+ 75	+ 15,1 %
Varav barn och ungdom LSS	113	118	134	145	+ 32	+ 28,3 %
Vuxna LSS	382	395	396	425	+ 43	+ 11,2 %
Antal LSS-ärenden	Uppgift saknas	365	372	412	+ 47 (Ökning från dec 2009)	+12,8 %

Ökningen består dels av barn med stora funktionsnedsättningar som fötts i eller flyttat in till stadsdelsområdet, dels av vuxna personer med omfattande behov av insatser som flyttat in i de tillgängliga lägenheterna i områdets nybyggnation.

Bland nyansökningarna för barn dominerar de som gäller neuropsykiatriska diagnoser. Bland de vuxna som ansöker om insatser för första gången ökar antalet personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och personer med funktionsnedsättning till följd av demens och stroke.

Inflyttningen av personer med behov av insatser på grund av fysisk funktionsnedsättning bedöms fortsätta att öka i takt med att den omfattande utbyggnaden av bostäder i området fortsätter.

Antalet personer som bor i gruppbofastad kommer också att öka under planperioden i samband med att nya bostäder med särskild service öppnas i nybyggnationen. Förvaltningen planerar att inrätta en ny grupp- eller servicebofastad varje år. Under 2013 öppnas en gruppbofastad i Gyllene Ratten-området i Fruängen. Under 2014 öppnar en grupp servicelägenheter på Främlingsvägen i Midsommarkransen.

Antalet gruppbofastäder kan också öka till följd av att privata utförare etablerar sig i stadsdelsområdet. Detta kan medföra ökade kostnader, eftersom nämnden ansvarar

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

för insatserna till de boende. Den privata gruppboendestaden som öppnades i området under 2011 har exempelvis inneburit en årlig kostnadsökning med närmare 1,5 mnkr för nämnden.

De höga hyrorna i nyproduktionen medför också ökade kostnader för nämnden i form av kommunalt bostadsbidrag för handikappade (kbh). Det bidrag som den enskilde har rätt till blir ofta dubbelt så högt i de nya bostäderna jämfört med i de gamla.

Effekterna på sikt av förändringarna i socialförsäkringen vad gäller personlig assistans över 20 timmar per vecka är fortfarande svåra att bedöma. Hittills har ändringarna inneburit att försäkringskassan avslagit ett antal ansökningar om personlig assistans och att nämnden fått finansiera de omfattande insatser som personerna fortfarande behövt.

Antalet personer i daglig verksamhet har under perioden 2007-2011 ökat med ca 30 %. Ökningen som bedöms fortsätta beror bland annat på att allt fler får neuropsykiatriska diagnoser och på att kraven höjts för att få arbete inom Samhall. Fler arbetstagare tillkommer också på grund av att utbudet av dagliga verksamheter ändrats så att de attraherar personer med lindrig utvecklingsstörning och personer med t.ex. Aspergers syndrom.

Kostnaden för turbunda resor till och från daglig verksamhet för personer med utvecklingsstörning har ökat väsentligt, för 2011 med ca 3 mnkr. Kostnadsökningen beror på det nya avtal som staden slutit med taxibolagen samt att fler personer behöver insatsen.

Prioriteringar

Fler bostäder behövs i staden för vuxna med funktionsnedsättning. Framst behövs bostäder för vissa grupper, t.ex. personer med utvecklingsstörning och utagerande beteende, för vilka förvaltningen idag tvingas till kostsamma placeringar i andra kommuner.

Fortsatt utbyggnad av bostäder behövs också för personer med Aspergers syndrom och autism. En del av dessa personer behöver även stöd i att komma vidare till eget boende.

Förvaltningen fortsätter att strikt följa lagen och stadens riktlinjer.

2.6 Individ och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Nettokostnaderna för individ- och familjeomsorg har minskat med 10,5 mnkr från bokslut 2011 till verksamhetsplan 2012, vilket i stort motsvarar underskottet för verksamheten i bokslutet. Utvecklingen av resurstilldelningen har inte motsvarat den ökning av antal ärenden som har skett, utan verksamheten har redovisat underskott under flera års tid.

Barn och ungdom

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

Antalet nya anmälningar om barn och ungdomar har ökat under de senaste åren. En del av ökningen beror på att polisen anmäler fler ungdomar som begått ringa narkotikabrott. Samtidigt har anmälningarna om mindre barn också ökat.

Den omfattande expansionen av antalet nya bostäder i Hägersten-Liljeholmen beräknas, enligt Sweco, ge en stor ökning av antalet barn och ungdomar i området. Antalet anmälningar om barn och ungdomar som får illa bedöms därmed fortsätta att öka under de kommande åren liksom behovet av insatser för dem och deras familjer.

Förvaltningen satsar sedan fler år tillbaka på egenregistöd till utsatta barn och ungdomar i syfte att ge bättre stöd och minska kostnaderna för institutionsvård och köpt öppenvård. Bland insatserna finns till exempel familjebehandling, koordinator som reglerar konflikter mellan föräldrar i svåra vårdnadsstrider, nätverksarbete och intensivstöd för att förebygga jourplaceringar och förstärkt familjehemsvård för ungdomar med stora vårdbehov. Utvecklingen av öppenvården fortsätter bl.a. vad gäller stödet till barn i familjer där det förekommer våld.

Även om öppenvården byggts ut kvarstår behoven av omfattande och långvarig dygnetruntvård på institution för ungdomar med mycket komplicerade problem. En ny grupp som tillkommit och som kräver kostsamma insatser är barn och ungdomar som behöver skola med behandling.

Antalet ungdomar som behöver insatser från barn- och ungdomsenheten till följd av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning ökar. Ungdomshandläggarna samarbetar kring dessa ungdomar med förvaltningens neuropsykiatriska stödteam.

Våld i nära relationer

Förvaltningens team mot våld i nära relationer tar emot både kvinnor och män som utsatts för våld. Teamets kvinnostödjare arbetar specifikt med de våldsutsatta kvinnorna. Kvinnostödet drivs i samarbete med stadsdelsförvaltningarna i Skärholmen och Älvsjö. Teamet förmedlar också hjälp till personer som utövat våld i nära relation. Barnens behov beaktas genom att teamet har ett nära samarbete med barn- och ungdomsenheten, men barnperspektivet i teamets arbete kan utvecklas ytterligare.

Socialpsykiatri

Inom socialpsykiatri minskar antalet personer som får stöd till följd av psykosjukdom, medan det blir allt fler som behöver stöd till följd av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, personlighetsstörningar och självskadebeteenden.

Allt fler personer beviljas insatser i form av boendestöd. Denna insats är förebyggande och gör på sikt att beslut om HVB-hem och särskild bostad kanske kan fortsätta minska. Ökningen har under de senaste åren varit särskilt stor vad gäller det neuropsykiatriska boendestödet. Eftersom allt fler får neuropsykiatriska diagnoser väntas ökningen fortsätta.

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

Ett antal brukare som tidigare bott på HVB ute i landet har fått ny bostad i den utbyggda socialpsykiatriska gruppboenden i Fruängen. Samtidigt som brukarna i och med detta har fått ett bättre boende har förvaltningen fått lägre kostnader för insatsen. Förhoppningsvis kan ytterligare några lägenheter tillkomma under planperioden. Av dem som bor kvar på HVB utanför Stockholmsområdet börjar många bli äldre, vilket innebär att ansvaret för dem övertas av äldreomsorgen.

Vuxenvård

Antalet personer som ansöker om bistånd från förvaltningens vuxenenhet har de senaste åren varit tämligen konstant och beräknas inte ändras så mycket under planperioden. Däremot finns tendenser till förändring av klientgruppen såtillvida att andelen klienter ökar som har komplexa behov på grund av diagnosticerad samsjuklighet. I en räkning hösten 2011 hade ca 40 % av de då aktuella klienterna både missbruk och en psykiatrisk eller neuropsykiatrisk diagnos. Det handlar till exempel om unga personer som allt oftare har diagnoser i form av bipolär sjukdom, psykossjukdom, personlighetsstörning eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Bland de äldre missbrukarna blir det fler och fler som får neuropsykiatrisk diagnos i vuxen ålder.

Samsjukligheten får konsekvenser för bedömningen av personernas vårdbehov och för vilka insatser som behövs. Förvaltningen samarbetar med landstinget för att förbättra insatserna för dessa personer.

Insatser i egen regi prioriteras även för vuxna med missbruksproblem, bl.a. i form av öppenvården Futura och boendestöd i syfte att undvika vräkning och institutionsvård för personer med grava alkoholproblem.

Trots att öppenvården är både efterfrågad och lyckosam täcker den inte vårdbehovet för alla klienter. Även fortsättningsvis bedöms ett antal personer varje år behöva insatser i slutenvård, några av dem i form av tvångsvård, vilket är mycket kostsamt för förvaltningen.

Ungefär hälften av vuxenenhetens klienter betraktas som hemlösa enligt stadens definition av begreppet. Bland dem finns ett antal personer med svår samsjuklighet som flyttar runt mellan härbärgen. Dessa personer skulle behöva mer ordnat boende på mindre enheter med tillgång till personal och högre tolerans för avvikande beteende.

Andra klienter klarar eget boende men tvingas bo kvar i tillfälliga boenden och på institution längre än nödvändigt på grund av situationen på bostadsmarknaden och höga krav från hyresvärdarna. Problemen bedöms kvarstå under de kommande åren, eftersom antalet hyresrätter minskat och de hyresrätter som byggs har mycket höga hyror.

Under 2012 genomför vuxenenheten ett projekt som riktar sig till personer i slutet av enhetens vårdkedja. Målet är att hjälpa dem att komma ut på arbetsmarknaden alternativt hitta en meningsfull sysselsättning. Förhoppningen är att projektet ska ge erfarenheter som kan införlivas i det ordinarie arbetet framöver.

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

Prioriteringar:

Fortsatt satsning på egna öppenvårdsinsatser för barn och ungdomar.

Barnperspektivet ska stärkas i arbetet mot våld i nära relation.

Fortsatt satsning på egna öppenvårdsinsatser och stödboende i egen regi för vuxna med missbruksproblem.

Utveckling av samarbetet med landstinget om personer med samsjuklighet och/eller med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

Förvaltningen fortsätter att strikt följa lagar och stadens riktlinjer.

2.7 Stadsmiljöverksamhet

Nettokostnaderna för stadsmiljöverksamhet har ökat med 0,6 mnkr från bokslut 2011 till verksamhetsplan 2012 varav kapitalkostnaderna har ökat med 0,2 mnkr.

Förvaltningen har utvecklat miljöarbetet för utsortering av matavfall, alternativa drivmedel, andel elbilar samt minskad elförbrukning. Under den kommande treårsperioden kommer fokus även fortsättningsvis att vara utbyte av nämndens samtliga fordon till elbilar, utsortering av matavfall samt minskad elförbrukning. Under 2012 kommer en miljöhandlingsplan för nämndens verksamheter utifrån stadens miljöprogram och nämndens mål att tas fram.

Trygghets- och tillgänglighetsaspekten beaktas vid alla plansamråd samt vid nya projekt som berör stadsdelen som t.ex. vid anläggning av nya parker, gång- och cykelvägar. Tillgänglighetsarbetet kommer att anpassas utifrån stadens nya program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Genom lokala Brå:s olika arbetsgrupper har ett fortlöpande samarbete skett med polis, social omsorg, förskola och skola. Formerna för samarbetet i de olika grupperna är efter flera år inarbetat och välfungerande. Under planperioden kommer arbetet fortsätta att ske på samma sätt, eventuellt med vissa variationer utifrån rådande situation vad gäller platser, åtgärder och aktörer.

Utifrån nämndens arbete med rena och snygga parker anställdes under 2011 en parkkontrollant/-ingenjör i syfte att utveckla uppföljningen av entreprenadavtal samt utveckla dokumentation och systematisering av frågor som rör drift- och underhåll av stadsdelens parker och grönområden. Utvecklingen och upprustning av parker för att möta kommande behov i ett snabbt växande stadsdelsområde kommer att fortgå. Under planperioden kommer investeringar att göras i bland annat Aspudsparken.

Utvecklingen av stadsdelsområdet har under den senaste treårsperioden fortsatt med nya bostäder samtidigt som det pågår ett generationsskifte i befintlig bebyggelse i flera delar av stadsdelsområdet. Nybyggnationen och generationsskiftet innebär en avsevärd ökning av barnfamiljer i stadsdelen. För att kunna möta det ökande behovet av förskola i har förvaltningen öppnat 68 nya förskoleavdelningar under de senaste tre åren. Denna utveckling förväntas fortsätta och i viss mån även öka varför förvaltningen fortlöpande planerar för nya

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

förskolor. Planering för nya bostäder för personer med funktionsnedsättningar har också genomförts, vilket resulterat i att en gruppsservicebostad per år kommer att öppnas i nybyggnation under de kommande åren.

Information och utbildningar inom barnsäkerhet, brandskydd, risk och säkerhet samt IT säkerhet genomförs fortlöpande. Förvaltningen arbetar kontinuerligt för att upprätthålla en god kunskapsnivå och medvetenhet på enheterna inom dessa områden. Arbetet med att ta fram rutiner för verksamheternas incidentrapportering fortsätter.

2.8 Ekonomiskt bistånd

Nettokostnaderna för ekonomiskt bistånd har minskat med 5,1 mnkr från bokslut 2011 till verksamhetsplan 2012. Minskningen beror främst på att kostnaderna för ekonomiskt bistånd beräknades minska enligt de prognoser som låg till grund för stadens budget 2012. Tvärtemot tidigare prognoser om minskat behov av ekonomiskt bistånd har antalet bidragshushåll i stadsdelsområdet varit tämligen konstant med ca 500 per månad under de senaste fem åren. Inflyttningen till området har varit hög. Samtidigt har andelen bidragstagare av befolkningen minskat och är nu bland de lägsta i staden. Denna utveckling förväntas fortsätta eftersom de bostäder som byggs i området huvudsakligen är bostadsrätter och hyresrätter med boendekostnader som personer med svag ekonomi inte klarar.

Även om antalet bidragssökande är oförändrat har det skett en omfördelning av skälen till varför de behöver ekonomiskt bistånd. Antalet personer med arbetslöshet som försörjningshinder har minskat något, medan antalet sjukskrivna med läkarintyg men utan sjukpenning har ökat.

Antalet personer med socialmedicinska arbetshinder har ökat betydligt och uppgår nu till ungefär en tredjedel av dem som får bistånd. Andelen av befolkningen som är långvarigt bidragsberoende är låg i jämförelse med övriga staden men antalet är högt i faktiska tal. För att dessa grupper ska få bättre stöd att hitta annan försörjning genomför under våren 2012 enheten för ekonomiskt bistånd en omorganisation som ska ge de bidragssökande mer intensivt och kvalificerat stöd.

Planerna för utbyggnad av hotellhemmet i Västertorp är överklagade och det är oklart när byggstarten kan bli av. Hotellhemmet kommer att utökas med närmare 200 genomgångsbostäder under planperioden. Det innebär sannolikt en inflyttning av personer i behov av ekonomiskt bistånd.

Prioriteringar

- Förvaltningen fortsätter att arbeta aktivt med att stödja den enskilde till att undanröja eventuella arbetshinder och hitta egen försörjning.
- Alla som söker ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet ska vara arbetssökande hos Jobbtorg Stockholm och inskrivna på arbetsförmedlingen.

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

- Förvaltningen fortsätter att samverka med jobbtorget, arbetsförmedlingen, sjukskrivande läkare m.fl. om personer som har medicinska hinder för egen försörjning.
- Särskilda satsningar ska göras på arbetsprövning, arbetsträning och praktikplatser för långvariga bidragstagare för att öka deras motivation och möjlighet till att hitta annan försörjning.
- Satsningen på handläggare som arbetar speciellt med bidragssökande ungdomar ska fortsätta, eftersom den visat sig ge goda resultat.
- Vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd tillämpar förvaltningen en strikt följsamhet till lagen och stadens riktlinjer

2.9 Arbetsmarknadsåtgärder

Nettokostnaderna för arbetsmarknadsåtgärder har ökat med 2,3 mnkr från bokslut 2011 till verksamhetsplan 2012. Ökningen avser främst insatser för gruppen medborgare som inte omfattas av Jobbtorg.

Efter införandet av jobbtorgen ligger ansvaret och budgeten för stadens arbetsmarknadsinsatser på jobbtorgen. Förvaltningen har kvar ansvaret för ca 20 platser inom offentligt skyddade arbeten (OSA) samt några rehabiliteringsplatser för de som inte tillhör Jobbtorgs målgrupper. Förvaltningen utför arbete med OSA även för Skärholmens och Älvsjöes stadsdelsförvaltningar.

Prioriteringar

Förvaltningen ska samverka med bl.a. arbetsmarknadsförvaltningen och socialförvaltningen om att utvärdera och utveckla de arbetsmarknadsinsatser som finns. I utvecklingsarbetet ingår också att ta fram utrednings- och bedömningsinstrument som kan bidra till att förvaltningarna får ett gemensamt sätt att bedöma vilka bidragssökande som kan anses stå till arbetsmarknadens förfogande. Förvaltningen hoppas under planeringsperioden kunna ta del av medel från Vision Söderort för en fortsatt utökad satsning på feriearbete för ungdomar.

2.10 Övrigt

Nämnd- och förvaltningsadministration

Nettokostnaderna har ökat med 8,9 mnkr från bokslut 2011 till verksamhetsplan 2012. Ökningen beror på att verksamheten redovisade ett överskott jämfört med budget med 12,8 mnkr samt att kostnaderna för köpta tjänster beräknas öka 2012. Överskottet 2011 berodde huvudsakligen på att kostnader för IT-licenser fördelades ut till verksamheterna, minskade personalkostnader och ökade intäkter för sålda tjänster till andra förvaltningar. Jämfört med budgeten i verksamhetsplanen för 2011 har nettokostnaderna i verksamhetsplanen för 2012 minskat med 3,9 mnkr. Kostnadsutvecklingen under planperioden är svår att bedöma eftersom så stor andel utgörs av köpta tjänster. IT-kostnaderna bedöms öka under planperioden genom ökade volymer och genom att tjänsterna blir mer komplexa. Även kostnaderna för övriga köpta tjänster bedöms öka under perioden.

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

På lång sikt bör kostnaderna i verksamheterna minska till följd av effektiviseringar som utvecklingen av nya tjänster och IT-stöd ger. Det är emellertid svårt att se när i tiden kostnaderna kan minska. Antalet anställda i förvaltningens gemensamma administration har minskat och det är inte sannolikt att en fortsatt minskning kan ske under planperioden som motsvarar de effektiviseringar som måste göras.

3. Sammanfattande ekonomisk analys

Ekonomiska bedömningar

Nettokostnaderna har ökat med 15,3 mnkr från bokslut 2011 till verksamhetsplan 2012 för Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd. Ökningen beror i huvudsak på ökade ersättningsnivåer inom förskoleverksamhet och hemtjänst inom äldreomsorgen. Till plan för 2013 och 2014 minskar nettokostnaderna marginellt. Planen för 2015 är oförändrad jämfört med 2014. Det minskade nettokostnaderna beror på volymminskningar inom äldreomsorgen genom ett förväntat minskat antal äldre över 80 år, minskade kostnader inom individ- och familjeomsorg samt avveckling av flyktingmottagandet.

Utifrån bedömd pris- och lönenivå 2012 beräknas förutom prestations- och volymförändringar ökade kostnader för tomma servicehuslägenheter samt ombyggnad av servicehus i enlighet med förvaltningsrättens dom. Ökningen av de tomma servicehuslägenheterna är en följd av fortsatt minskad efterfrågan genom de demografiska förändringarna som gör att antalet äldre över 80 år minskar.

Antalet förskolebarn förväntas öka med ca 300 barn per år under planperioden. Den stora utbyggnaden av förskoleverksamheten fortsätter därför och medför kostnadsökningar då nya lokaler får allt högre kostnader jämfört med befintliga lokaler.

Inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg och ekonomiskt bistånd har kostnaderna legat högre än budget för 2011 och det beräknas gälla även under planperioden.

Även IT-kostnaderna bedöms öka under planperioden genom ökade volymer och genom att tjänsterna blir mer komplexa.

Pris- och löneökningar beräknas till ca 40 mnkr per år under planperioden 2013-2015. Detta medför krav på effektiviseringsåtgärder med motsvarande belopp om pris- och lönekomensation inte medges. Effektiviseringarna består bl.a. av fortsatt minskning av gemensam administration, fortsatt utveckling av e-tjänster samt minskade sjukfrånvaro. Minskningen av administrationskostnaderna försvåras emellertid av ökade IT-kostnader. Tidigare har underskotten inom social omsorg täckts av överskott inom främst förskoleverksamhet. Detta bedöms inte kunna ske under planperioden till följd av ökade lokalkostnader för nyproducerade förskolelokaler.

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

3.1 Drift

Ekonomi 2011 och 2012

Bokslutet för Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd 2011 visade, efter resultatdispositioner, ett överskott med 0,1 mnkr jämfört med budget. I verksamhetsplanen 2012 beräknas nettokostnaderna öka med 15,3 mnkr jämfört med bokslut 2011. Jämfört med verksamhetsplanen 2011 beräknas nettokostnaderna öka med 75,5 mnkr. Ökningen beror huvudsakligen på prestationsförändringar och höjda ersättningsnivåer inom förskoleverksamheten samt äldreomsorgens hemtjänst och vård- och omsorgsboende.

Ekonomi under planperioden

Budgeten minskar enligt kommunfullmäktiges plan med totalt 2,0 mnkr mellan 2012 och 2014. Till 2015 är planen oförändrad. Prestationsförändringar ingår ej. Det minskade nettokostnaderna bedöms bero på volymminskningar inom äldreomsorgen genom ett minskat antal äldre över 80 år, antagande om minskade kostnader inom individ- och familjeomsorg samt avveckling av flyktingmottagandet.

Kostnadsökningarna för planperioden 2013-2015 beräknas överstiga kommunfullmäktiges plan med ca 40 mnkr per år för bl.a. lönekostnadsökningar och övriga kostnadsökningar. Det ekonomiska läget bedöms bekymmersamt för planperioden.

Kostnaderna för de nya förskolelokalerna i samband med den stora utbyggnaden blir betydligt högre än befintliga lokaler. Även kapitalkostnaderna beräknas öka genom ökade investeringsutgifter för inventarier m.m.

Behovet av servicehusboende bedöms fortsätta att minska under planperioden till följd av demografiska förändringar med ett förväntat minskat antal äldre över 80 år. I början av 2012 fanns 55 tomma servicehuslägenheter i Hägersten-Liljeholmen av totalt ca 240 tomma i staden. Efterfrågan på seniorboenden och trygghetsboenden bedöms öka under planperioden.

Förebyggande insatser, samverkan med landstinget och en alltmer utvecklad hemtjänst, som kan tillgodose varje brukares individuella och specifika minskar också behovet av servicehusboende.

Inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning och inom individ- och familjeomsorgen har ingen pris- och lönekompensation medgivits. Genom den stora nyproduktionen av bostäder med hög tillgänglighet beräknas antalet personer med insatser enligt både LSS och LASS öka under perioden. Möjligheterna att täcka kostnadsökningarna genom överskott inom främst förskoleverksamheten bedöms inte längre kunna ske på grund av kostnadsökningar även där.

Det finns också en osäkerhet om konjunkturläget och utvecklingen av kostnaderna för ekonomiskt bistånd. Tvärtemot tidigare prognoser om minskat behov av ekonomiskt bistånd har antalet bidragshushåll i stadsdelsområdet varit tämligen konstant med ca 500 per månad under de senaste fem åren. Inflyttningen till

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

området har varit hög. Samtidigt har andelen bidragstagare av befolkningen minskat och är nu bland de lägsta i staden. Denna utveckling förväntas fortsätta eftersom de bostäder som byggs i området huvudsakligen är bostadsrätter och hyresrätter med boendekostnader som personer med svag ekonomi inte klarar.

Kostnadsökningarna medför krav på effektiviseringar inom samtliga verksamheter. Arbetet inriktas på fortsatt minskning av sjukfrånvaron, effektivisering av administration och lokalutnyttjande samt att strikt följa lagar och stadens riktlinjer för olika biståndsbeslut.

3.2 Investeringar

Parker och grönområden

Stadsdelsförvaltningen har till trafikkontoret lämnat förslag till parkinvesteringar för perioden 2012-2015. Projekten har hämtats ur parkplanerna för Hägersten och Liljeholmen och prioriterats i följande ordning.

1. Aspudsparken, parkupprustning.
2. Svandammsparken, parkupprustning.
3. Kerstin Hesselgrens park, Parkleken "Vippan" parkupprustning.
4. Enbacken, parkupprustning.

Trafikkontoret gör en bedömning av stadsdelarnas önskemål och tar fram ett förslag på fördelning av ekonomiska medel. Totalt fördelas 55 mnkr per år under planperioden. Slutgiltiga beslut tas av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige i samband med beslut om budget för 2013.

Investeringar i maskiner och inventarier

Utgifterna för investeringar i maskiner och inventarier i nämndens verksamheter prognostiseras till 7,5 mnkr per år fr.o.m. 2012 och under hela planperioden. Stadsdelsnämndens omfattande utbyggnad av förskolor kan innebära att en begäran om ökad investeringsram kan behövas något år. Kapitalkostnaderna finansieras inom tilldelad budgetram.

3.3 Betydande projekt som inte är investeringar

Nämnden beräknar inte ha några betydande projekt som inte är investeringar under planperioden.

4. Övriga redovisningar

Kompetensutveckling

Samtliga medarbetare erbjuds en individuell utvecklingsplan med inventering av kompetens och fortbildning som fortlöpande uppdateras. Chefer på alla nivåer i organisationen ges individuell återkoppling på sitt ledarskap utifrån medarbetarenkäten. Att utveckla det kommunikativa och hälsofrämjande ledarskapet är prioriterat.

Utvecklingsmodellen och e-tjänstprogrammet

Förvaltningen fortsätter att föra en dialog om förslag på IT-lösningar som stöd för verksamhetsutveckling. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning söker också samarbete med andra förvaltningar för att identifiera angelägna behov.

Förvaltningen strävar att frångå pappershantering i så stor utsträckning som möjligt t.ex. genom att nämndhandlingar läses elektroniskt istället för utskick av pappershandlingar. Även mötesbokning sker i allt större utsträckning via Outlook och ytterligare områden utvecklas för att utnyttja vad stadens system medger. Ett önskemål är att staden underlättar åtkomst av elektroniska underlag för uppföljning av upphandlad verksamhet.

Ett område som är angeläget är utbildningsförvaltningens projekt om snabb nätverksaccess för stadens förskolor.

Inom det Sociala Tjänsteområdet genomförs en förstudie om "Faderskap på nätet".

Projektet Förskoleportalen har beviljats medel för en förstudie ur stadens e-tjänstprogram. Projektet omfattar 12 förskolor i stadsdelen och förvaltningen kommer att ta ställning till ett breddinförande.

Ett ytterligare utvecklingsområde är "Nyckelfri hemtjänst", som har beviljats medel ur stadens e-tjänstprogram. Här planeras införande inom stadsdelen så snart låsmodulen har upphandlats och integration med Paragå utvecklats.

5. Lokalförsörjningsplan

Nämnderna ska årligen ta fram en lokalförsörjningsplan för att ge en samlad bild av stadens lokalförsörjning.

5.1 Inledning

Hägersten och Liljeholmen är ett expansivt område med omfattande nybyggnation av bostäder och med hög nativitet. Under perioden 2012-2015 kommer troligtvis drygt 5 400 bostäder att färdigställas för inflyttning, främst i Årstadal, området runt Telefonplan och Gyllene Ratten området i Fruängen. Det är viktigt att stadsdelsförvaltningen i tidiga skeden arbetar tillsammans med exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoren i samband med nya detaljplaner med utökad bostadsbebyggelse, för att kunna möta de kommande Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

behoven av service. Enligt SWECO:s senaste befolkningsprognos kommer befolkningen i stadsdelen att öka med ca 8 900 personer mellan 2012 och 2015.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra faktorer som förändrar behovet av lokaler

Se vidare under punkten 5.4

5.3 Kapacitet

Se vidare under punkten 5.4

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

5.4.1 Förskola

Enligt stadsdelsförvaltningens prognosverktyg med den senaste befolkningsprognosen uppdaterad med byggherrarnas tidplaner för bostadsbyggnation, kommer antalet förskolebarn att öka med ca 1 400 stycken under perioden 2012 till 2015. Stadsdelsförvaltningen arbetar med nya förskolor omfattande drygt 1 650 nya förskoleplatser under åren 2012-2015. Om alla dessa platser kommer att färdigställas under perioden är osäkert då det är beroende på när bostadshus färdigställs. Tidplanerna för de nya förskolorna är inte heller synkroniserade med underlaget för befolkningsprognosen. De nya förskolorna är inrymda både i entréplan i nya bostadsfastigheter och i fristående byggnader.

Under samma period kommer drygt 450 förskoleplatser att försvinna. I samband med att utbildningsförvaltningen har ett ökat behov av lokaler för att möta den prognostiserade ökningen av antalet skolelever, tvingas stadsdelsnämnden att lämna förskolelokaler i grundskolorna. Ytterligare en anledning till att förskoleplatser försvinner, är att befintliga förskolebyggnader måste rivas alternativt genomgå omfattande renovering där det inte är möjligt att använda lokalerna under ombyggnadsperioden. Vid mer omfattande till- och ombyggnader av befintliga förskolor, behöver förskoleverksamheten evakueras till alternativa lokaler. Dessa tidsbegränsade evakueringslösningar är också medräknade i antalet tillkommande och så småningom avvecklade förskoleplatser.

Nettotillskottet på förskoleplatser under åren 2012-2015 blir därmed 1 200 platser. Nettokapaciteten ökas med ytterligare 250 platser under 2016. Den planerade utbyggnaden av förskoleplatser beräknas innebära ökade hyreskostnader på 31 mnkr. Med den omfattande utbyggnaden av förskoleplatser som sker i stadsdelen är det av yttersta vikt att hålla nere hyreskostnaden per plats så långt det är möjligt. Förvaltningen anser sig ha metoder för att hålla hyreskostnaderna på en rimlig nivå för tillfället. Förändringar i regelverk, avtal eller av byggkostnaderna kan komma att ändra detta.

Stadsdelsnämnden har stora problem att finna mark för både permanenta och tillfälliga förskolebyggnader i samband med bostadsförtätningen. Det är inte ändamålsenligt att enbart utöka antalet förskoleplatser i permanenta lokaler. En

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015

avvägd blandning med tillfälliga lokaler som kan avvecklas parallellt med att antalet förskolebarn framgent kommer att minska i antal i de bostadsförtätade områdena, är mer flexibelt för att inte drabbas av ett framtida överskott på lokaler med betungande tomgångskostnader.

5.4.2 Social omsorg

Stadsdelsnämnderna har i uppdrag av kommunfullmäktige att öka antalet grupp- och servicebostäder för personer med funktionsnedsättning i staden då behovet är omfattande. Förvaltningen undersöker alltid möjligheterna att inrätta nya grupp- och servicebostäder i samband med nybyggnation i stadsdelsområdet. Inom Hägersten-Liljeholmen är för närvarande behovet som störst vad gäller servicebostäder.

Förvaltningens ambition är att bygga ut med en gruppboende eller serviceboende om året. En gruppboende för sex boende öppnades i mars 2012 i Årstadal. En gruppboende för fem boende i området Gyllene Ratten i Fruängen öppnar under sensommaren 2013. Sju servicebostäder på Främlingsvägen i Midsommarkransen öppnar 2014. Förvaltningen arbetar med att hitta lämpliga objekt för servicebostäder som kan stå klara 2015 och 2016.

Sannadalsparken renoveras och kommer att få en nyinviert 2012. En ny byggnad kommer att byggas i parken för ungdomsgårdsverksamhet kvällstid och för kompletterande verksamhet under dagtid. Byggnaden kommer att stå klar under våren 2013. Den befintliga byggnaden har rivits. Avtal för den nya byggnaden kommer att tecknas med fastighetskontoret i enlighet med stadens principer för självkostnad.

Ekensbergs dagliga verksamhet flyttar sommaren 2012 till lokaler i Örnberg och Axelsberg. Nuvarande lokal är inte ändamålsenlig.

Stadsdelsnämnden arbetar aktivt för att möta behovet av tränings- och försökslägenheter. Tyvärr är det svårt att finna tillräckligt många lägenheter för att matcha behovet.

5.4.3 Äldreomsorg

Planering av boende för äldre är en angelägen fråga bl.a. gällande servicehusens framtid och utvecklingen av trygghetsboende och seniorboende. Stadsdelen har en överkapacitet av servicehuslägenheter. Arbetsmiljöverket godkänner inte att lägenheterna på Axelsbergs och Trekantens servicehus används som servicehuslägenheter med nuvarande utformning av hygienutrymmena. Planering för Axelsbergs och Trekantens servicehus pågår.

5.4.4 Administration

Inga förändringar inom stadsdelsnämndens administrativa lokaler är planerade.

5.5 Kostnadsutveckling

Stadsdelsnämndens kostnader för lokaler ökar med anledning av den höga utbyggnadstakten av service som exempelvis barnomsorg och bostäder för funktionshindrade inom de geografiska nybyggnadsområdena. Nämnden arbetar aktivt med att arbeta med kostnadseffektiva lösningar inom nybyggnadsprojekt.

Stimulansbidrag för utbyggnad av barnomsorg och boende för personer med funktionsnedsättning, är väsentliga för att hålla nere de initiala hyresnivåerna för nybyggda verksamhetslokaler och omsorgsbostäder. Under 2012 kommer stadsdelsnämnden att ansöka om 13,6 till 15,2 mnkr i stimulansbidrag för utbyggnad av barnomsorgen beroende på om ett projekt med två avdelningar kan genomföras. Stimulansbidrag för utbyggnad av bostäder för personer med funktionsnedsättning kommer att sökas om 2,4 mnkr år 2012.

Bidraget för förskolor med hög hyra kommer att ligga på ca 2,7 mnkr under år 2012.

5.6 Övrigt

Effektiviseringsmöjligheter avseende stadens administrativa lokaler

Förvaltningen har en renodlad administrativ lokal på Telefonvägen 30. Där sitter administration, myndighetsutövning och beställarenheter. Förvaltningskontoret har idag 205 arbetsplatser på 4 600 kvadratmeter. Hyran för 2012 är 7 385 000 kronor exklusive moms. Hyreskontraktet löper ut 30 september 2014.

Förvaltningen ser hela tiden över lokalen för att den ska vara fullt utnyttjad och flyttar arbetsplatser mellan förvaltningskontoret och övriga verksamhetslokaler.